

Autor: Bożena Święch

Temat lekcji:

Debora Vogel, czyli jak mówić o świecie, który zanika?

1. INFORMACJE WSTĘPNE

Scenariusz jest przeznaczony do realizacji w szkole ponadpodstawowej na lekcji języka polskiego. Uczestnikami zajęć mogą być uczniowie klas III czteroletniego liceum i pięcioletniego technikum. Przede wszystkim proponuję zajęcia nauczycielom, którzy chcą rozwijać humanistyczne zainteresowania uczniów. Nauczyciele języka polskiego poszukują ze swoimi uczniami kontekstów, które pomagają budować wypowiedzi argumentacyjne, redagować eseje i poszerzać interpretację utworów uwzględnionych w podstawie programowej, dlatego też biografia i dorobek artystyczny Debory Vogel pomogą w pracy z lekturą *Sklepy cynamonowe* Brunona Schulza. Dorobek Debory Vogel pozwala na poszukiwania funkcjonalnych kontekstów kulturowych; przykładowo: malarstwo Pabla Picassa, Marca Chagalla, sztuka Marcela Duchampa oraz twórczość Brunona Schulza, Stanisława Ignacego Witkiewicza i innych wybitnych autorów. Nauczyciel może zdecydować o obszarze, który podda analizie i zestawieniu w ramach korespondencji sztuk: perspektywa narratora w powieści Debory Vogel, sztuka montażu, lalki i manekiny oraz ich funkcjonalne wykorzystanie w kreacji świata, który zanika, i tego, który nadchodzi.

2. POZIOM EDUKACYJNY:

III etap

szkoła ponadpodstawowa

klasa III liceum 4-letniego

klasa III technikum 5-letniego

lub III klasa 3-letniego liceum i 4-letniego technikum

3. CZAS TRWANIA LEKCJI: 2 x 45 minut

4. ODNIESIENIE DO PODSTAWY PROGRAMOWEJ:

Zakres podstawowy:

CELE KSZTAŁCENIA I TREŚCI NAUCZANIA:

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

TREŚCI NAUCZANIA: I.1,2,3,4,7,10,15, II.3, 5.

II. Kształcenie językowe.

TREŚCI NAUCZANIA: I.1,3; II.5,7.

III. Tworzenie wypowiedzi.

TREŚCI NAUCZANIA: II.1,2.

IV. Samokształcenie. 1,2,3,4,8,9.

Zakres rozszerzony:

CELE KSZTAŁCENIA: I. Kształcenie literackie i kulturowe.

TREŚCI NAUCZANIA: I.6,12,13; II.5,6.

II. Kształcenie językowe.

TREŚCI NAUCZANIA: II.7; III.4.

5. CELE OPERACYJNE LEKCJI

Uczeń:

- poznaje biografię Debory Vogel;
- analizuje fragmenty prozy poetyckiej *Akacje kwitną*;
- rozpoznaje zastosowany przez autorkę sposób ukształtowania narratora tzw. Nieobecnego;
- utrwała wiadomości na temat filozofii Hegla, kubizmu, ekspresjonizmu i twórczości Brunona Schulza;
- określa rolę języka w budowaniu obrazu świata;
- tworzy spójną wypowiedź o charakterze argumentacyjnym;
- wykorzystuje materiały źródłowe do tworzenia wypowiedzi argumentacyjnej;

- definiuje prozę poetycką, montaż;
- dokonuje interpretacji porównawczej, rozpoznaje aluzje literackie; wskazuje konteksty kulturowe pogłębiające analizę tekstu.

6. FORMY I METODY PRACY:

- praca w grupach,
- praca w parach,
- burza mózgów,
- analiza i interpretacja wybranych fragmentów montażu – prozy poetyckiej,
- analiza i interpretacja porównawcza,
- analiza materiałów źródłowych.

MATERIAŁY POMOCNICZE:

- Wybrane fragmenty ze zbioru *Akacje kwitną* D. Vogel (kserokopie lub komputer z dostępem do Internetu, lub telefony uczniów)
- https://is.muni.cz/el/1421/jaro2016/PJ_95/um/Debora_Vogel_Akacje_kwitna.pdf
- *Domy z rytmem* (ss. 14–15)
- *Akacje kwitną* (ss. 96–97)
- *Nowe manekiny idą* (ss. 67–69)
- *Parada wojskowa* (ss. 143–145)
- *Tandeta zalewa świat* (ss. 86–87)
- małe karteczki samoprzylepne, kartki A4

7. STRUKTURA LEKCJI

150 —

CZĘŚĆ ORGANIZACYJNA LEKCJI (10 minut)

Nauczyciel organizuje zajęcia z uczniami na terenie wystawy *Nieukończony życia*. Uczestnicy zajęć zatrzymują się przed ekspozycją z biogramem Debory Vogel, odnajdują wzór podpisu autorki wśród innych utrwalonych na wystawie.

Nauczyciel inicjuje rozmowę na temat sztuki dwudziestolecia międzywojennego; prosi uczniów o przypomnienie gatunków, tematów, przedstawicieli.

Uczniowie, korzystając z burzy mózgów, wymieniają, wyliczają/zapisują swoje skojarzenia dotyczące grup poetyckich, typów powieści, przypominają nazwiska autorów.

Nauczyciel podaje imię i nazwisko Debory Vogel i pyta uczniów o ich wiedzę na temat autorki; komentuje wypowiedzi uczniów i podaje cel oraz temat lekcji.

CZĘŚĆ I (20 minut)

Uczniowie korzystają z zasobów ekspozycji i na ich podstawie poznają biogram i fragmenty twórczości Debory Vogel. Wybrani uczniowie głośno odczytują biografię autorki, lektor czyta zamieszczone teksty.

Po tej części prezentacji autorki książki *Akacje kwitną* nauczyciel zadaje pytanie: **Debora Vogel, czyli kto?**

Uczniowie wypowiadają się, korzystając z biogramu, mogą do niego powracać, odczytywać fragmenty, cytować.

CZĘŚĆ II (45 minu)

Nauczyciel proponuje rozwinięcie wiedzy o Deborze Vogel na podstawie materiałów źródłowych oraz fragmentów prozy. Uczniowie mogą pracować w sali dydaktycznej wystawy, korzystać z materiałów w wersji on-line i tradycyjnej.

→ **Uczniowie pracują w 5 grupach**

analizują wybrane montaże ze zbioru *Akacje kwitną*⁶² i poszukują:

- sposobu ukształtowania narracji,
- tematu, bohaterów mantażu i sposobu artystycznego ujęcia,
- nawiązań kulturowych,
- uzasadnienia określenia – montaż.

---

62 https://is.muni.cz/el/1421/jaro2016/PJ_95/um/Debora_Vogel_Akacje_kwitna.pdf.

Grupa 1. *Domy z rytmem* (ss.14–15)

Grupa 2. *Akacje kwitną* (ss. 96–97)

Grupa 3. *Nowe manekiny idą* (ss. 68–70)

Grupa 4. *Parada wojskowa* (ss. 143–145)

Grupa 5. *Tandeta zalewa świat* (ss. 86–87)

→ **Uczniowie dostrzegają np.:**

- zamienne stosowanie pojęć związanych ze światem ludzi i rzeczy; przykładowo *Po fabrykach zaś stały maszyny nieruchome; smutne, jak nudni ludzie i jak wyroby papierowe,*
- zdania złożone,
- funkcjonalne myślniki sprzyjające dygresyjności,
- mieszanie obrazu natury i betonu domów, trotuarów,
- odwołania do topografii miasta, np. reklama *sprzedawano krawaty marki Rekord, widniała Forda i pasty Odol,*
- sentencjonalność powiedzeń: *rzeczy możliwych, które się nie stały, nieznanie szczęście, człowiek zaplątuje się w ludzi, bez nich nie możemy żyć, gubią nasze serca,*
- geometryzację i reifikację w prezentacji kobiet i mężczyzn, którzy są nazywani lalkami, torsami, manekinami,
- malarstwo kubistyczne,
- montaż.

Grupy prezentują montaż, które poddały analizie. Wypowiedzi podlegają ocenie koleżeńskiej, uczniowie otrzymują informację zwrotną.

W celu porządkowania pracy uczniów nauczyciel może zaproponować rozwinięcie akronimu liter imienia i nazwiska autorki lub stworzenie słownika Debory Vogel, w którym kolejność liter alfabetu będzie decydowała o poszukiwaniach uczniów pracujących na przykład w parach (uczniowie pionowo rozpisują imię i nazwisko DEBORA VOGEL i dopisują określenia).

Nauczyciel organizuje pracę uczniów i w zależności od liczebności klasy może zaproponować też, aby uczniowie w parach opracowali termin związany z Deborah Vogel rozpoczynający się literą, którą wylosowali (karteczki z poszczególnymi literami imienia i nazwiska).

→ Polecenie dla uczniów:

1. Poszukajcie w materiałach źródłowych pojęć, określeń, nazw, terminów, których znaczenie rozwiniecie, nawiązując do biografii i sztuki Debory Vogel.

D

E

B

O

R

A

V

O

G

E

L

Przykładowo:

*depersonalizacja, debiut; ekspresjonizm, eksperyment; Bruno Schulz, betonizm; opowiadanie, rozpad, retardacja, Auerbach, Vogel – nazwisko panięńskie, getto, geometryczność, estetyka, Lwów, Barenblüth.

Uczniowie mogą podać inne określenia, pojęcia, które podpowie im praca z materiałem źródłowym wskazanym w scenariuszu lub innym wybranym przez uczniów z zasobów wystawy, wyposażenia sali dydaktycznej Fundacji Bente Kahan, źródeł internetowych.

CZĘŚĆ II (15 minut)

→ Podsumowanie

Nauczyciel ponownie zadaje pytanie: **Debora Vogel, czyli kto...?** i prosi, aby uczniowie dokonali zdanie, wypowiadając się na temat tej cechy twórczości lub elementu biografii, które pozostaną w pamięci po lekcji z wykorzystaniem wystawy *Nieukończony życia*.

→ Przykłady możliwych odpowiedzi:

- doktor filozofii,
- pisarka, poetka, tłumaczka,
- konstruktywistka, zwolenniczka kubizmu,
- autorka montażu, tekstów złożonych z szybkich ujęć,
- kreatorka geometrycznej przestrzeni i bohaterów bez cech indywidualnych,
- aktualna i nowoczesna eksperymentatorka poszukująca formy,
- potwierdzająca swym życiem i sztuką zasadność tytułu wystawy *Nieukończony życia*.

PROPONOWANE ZADANIE DOMOWE (DO WYBORU)

1. Poszukaj w dostępnych źródłach informacji na temat wpływu sztuki Marca Chagalla, Marcela Duchampa i Pabla Picassa na twórczość Debory Vogel.
2. Recenzując *Akacje kwitną*, Bruno Schulz napisał: *Nie ma w tej książce bohatera indywidualnego, jest anonimowy tłum lalek manekinów z wystaw fryzjerskich, passatów w sztywnych melonikach, manikiurzystek i kelnerów, zagubionych, zaplątanych w mechanizm miasta, w „chodzenie ulicami”, figur bez twarzy i bez indywidualności.*
3. Poszukaj w znanych ci tekstach kultury, jaką funkcję pełnią w nich lalki, marionetki, manekiny i porównaj z komentarzem Brunona Schulza.

BIBLIOGRAFIA:

- Debora Vogel, *Akacje kwitną. Montaż*, Wydawnictwo Austeria, Kraków 2006, w: https://is.muni.cz/el/1421/jaro2016/PJ_95/um/Debora_Vogel_Akacje_kwitna.pdf (dostęp 20.05.2020).
- Włodzimierz Bolecki, Jerzy Jarzębski, Stanisław Rosiek, *Słownik Schulzowski*, słowo / obraz terytoria, Gdańsk 2016.
- Małgorzata Pater, *Narrator nieobecny. Struktura narracji w utworze Debory Vogel, Akacje kwitną. Montaż*. <https://www.google.com/search?q=narrator+nieobecny+debora+VOGEL&oq=narrat&aqs=chrome.2.69i59j-oj69i59j0l2j69i61l3.11341j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8> (dostęp 20.05.2020).